

Вступна кампанія 2023 року: до чого готуватися абітурієнтам

До початку вступної кампанії залишилося якихось пів року, але й досі законодавчо не визначено, як проходилимуть вступні іспити: зовнішнє незалежнє оцінювання (ЗНО), національний мультипредметний тест (НМТ) чи щось інше?

Наразі у Верховній Раді зареєстровані три законопроекти, що мають унормувати ці питання. Один – урядовий, що містить пропозиції МОН (8228-1) та два депутатських: 8228 (автори – Лариса Білозір та інші) і 8228-2 (автори – голова парламентського комітету з питань освіти, науки та інновацій Сергій Бабак з колегами).

Автори перших двох пропонують віддати всі рішення на розсуд Міністерства освіти (власне, так і було минулої вступної кампанії). Натомість автори останнього (голова комітету Бабак і його колеги) намагаються детально розписати в законі, як має проходити НМТ. І в разі ухвалення саме цього законопроекту Міністерству освіти доведеться дотримуватися вже прописаних механізмів.

Невідомо, чиї ідеї зрештою переможуть у парламенті. Але в загальних рисах зрозуміло, до чого готуватися вступникам, бо в позиціях МОН і народних депутатів є чимало спільного. Різниця лише в деталях. Отже, як завершиться навчальний рік і буде організований вступ?

Немає сумнівів у тому, що **державної підсумкової атестації цього року не буде**. Це чітко визначено в усіх трьох законопроектах.

І тут немає сенсації, бо, на жаль, ми живемо в таких реаліях давно: з об'єктивних причин востаннє ДПА проводилася в Україні у 2019 році, ще до пандемії коронавірусу.

Знову національний мультипест

ЗНО в традиційному форматі не буде, замість нього проведуть НМТ, як це було у 2022 році.

Генеральний директор директорату фахової передвищої, вищої освіти МОН Олег Шаров пояснює: *«Ніхто від ЗНО не відмовляється, але зараз провести його в традиційному форматі неможливо, передусім, з питань безпеки. Залишаються проблеми з логістикою. Практично неможливо надіслати пакети з паперовими завданнями спеціальною поштою в усі куточки України і за кордон, а потім повернути бланки завдань таким самим чином. І, нарешті, фінанси. Бюджетне фінансування передбачене, але вже в 2022 році міністерству доводилося залучати додаткові кошти для окремих ланцюжків технологічного процесу зовнішнього оцінювання. Наша задача – організувати все так, щоб максимально наблизити НМТ до ЗНО».*

Уже зрозуміло, що, на відміну від минулого року, **на НМТ буде два тести**: перший – з обов'язкових предметів і другий – з предметів за вибором.

І якщо минулого року національний мультипест охоплював лише українську мову, математику та історію України, то тепер загальний перелік предметів буде більшим: до нього додадуть іноземну мову та природничі науки – фізику, хімію, біологію і, можливо, навіть географію (цей предмет запропонований у законопроекті Сергія Бабака та його колег).

Головна інтрига полягає лише в тому, які навчальні предмети мають обов'язково входити до мультипредметного тесту, а які – за вибором вступника. От тут у Міносвіти і в групи народних депутатів різне бачення.

Предметні блоки мультитесту: позиція Міносвіти

У Міносвіти вважають, що основний НМТ має містити **чотири обов'язкових предмети**: українська мова, математика, історія України та іноземна мова.

Тестування планують провести в один день, але двома блоками з короткою перервою між ними:

- перший блок – українська мова та математика;
- другий блок – історія України та іноземна мова.

Це означає, що для складання основного НМТ вступникам потрібно буде прийти на пункт тестування лише один раз, що важливо з міркувань безпеки, а також легше організаційно і фінансово.

Якщо ідеї МОН будуть підтримані, то можна передбачити, що **обов'язкове тестування з іноземної мови** потішить далеко не всіх школярів.

З одного боку, відомо, що цей навчальний предмет викладається на належному рівні аж ніяк не в усіх школах. І ми бачили це за результатами ЗНО протягом багатьох років. А репетитора можуть дозволити собі не всі, особливо в умовах нинішньої кризи. Тому перед запровадженням обов'язкового тестування з іноземної мови не зайвим було б промоніторити, як цей предмет викладається в школах, які є проблеми, якої підтримки і допомоги потребують вчителі.

З іншого боку, про те, що ЗНО з іноземної мови врешті буде обов'язковим, говорилося давно. Так, у документах Міносвіти закріплена вимога володіння англійською мовою вступниками на бакалаврат на рівні B1 саме до 2023 року. Зрештою, ми ж європейська країна.

«Тест з іноземної мови не буде таким вже складним і великим, у ньому не буде аудіювання. Уряд бачить перспективи суттєвого розширення сфери використання англійської мови як мови міжнародного спілкування. Німецька, французька та іспанська мови також є дуже важливими на шляху підготовки України до повноправного членства в ЄС. Молодь наразі активно цікавиться іноземними мовами, без знання яких здобути сьогодні якісну вищу освіту неможливо. І буде цілком справедливо, якщо високий рівень знань іноземної мови буде збільшувати шанс здобути місце навчання за державним замовленням», – каже Олег Шаров.

Як бачимо, до переліку обов'язкових предметів не ввійшли **природничі науки**. Але як можна вчитися на лікаря, наприклад, без знання біології?

Для вирішення цього питання Міносвіти пропонує провести ще один **додатковий тест НМТ** – з фізики, хімії чи біології. Його складатимуть не всі, а лише ті, хто матиме таке бажання.

«Ми розуміємо, що зараз більшість школярів не можуть вивчити хімію, фізику чи біологію на належному рівні, бо не мають доступу до лабораторій. Скласти НМТ з обов'язкових компонентів буде достатньо для вступу на будь-яку спеціальність. Але хочемо дати можливість тим, хто підготувався з

природничих дисциплін, скористатися своїми знаннями», – наголошує Олег Шаров.

Міносвіти також хоче дозволити вступникам впливати на результати тестування: за бажанням можна буде замінити оцінку з історії чи іноземної мови в конкурсному балі на оцінку з фізики, хімії чи біології, отриману на додатковому тесті.

Складові мультитесту: позиція Сергія Бабака та його колег

У законопроекті Сергія Бабака та його колег – народних депутатів (8228-2) запропоновано, щоб кожен абітурієнт складав **два тести НМТ**, які проводитимуться в різні дні.

Перший тест – із двох обов'язкових предметів (українська мова та математика), однаковий для всіх.

Другий тест – із двох предметів за вибором:

- перший предмет – на вибір історія України / одна з іноземних мов;
- другий предмет – на вибір хімія / фізика / біологія / географія або історія / іноземна мова (якщо їх не обрали як перший предмет).

Тобто, на відміну від минулого року, історія України може стати обов'язковим предметом на тестуванні. І це гаряче обговорюється в експертному середовищі та серед учителів і батьків.

«Історична освіта має значення для формування світогляду: війна показала нам, до чого призводить нехтування історією», – вважають одні.

«Залиште іспит з історії для гуманітаріїв, це потрібно для їхнього фаху, іншим – необов'язково», «Нині починається реформа історичної освіти. От реформуєте – тоді й виносьте на екзамен», – вважають інші.

Наталія Піпа, народна депутатка, членкиня парламентського комітету з питань освіти, науки та інновацій, співавторка законопроекту 8228-2, зауважує: *«Попри те, що я завжди була за максимальне навчання, зараз, розуміючи умови війни, перебування у бомбосховищах і подекуди неможливість навчання навіть онлайн, вважаю, що важливо залишити для обов'язкового тестування меншу кількість навчальних предметів, натомість більше дати за вибором учасників тестування».*

Пізня законотворчість і тривала невизначеність

Можна скільки завгодно обговорювати різні ідеї, пропозиції й законопроекти, та вже зараз виникає кілька запитань до всіх авторів.

Перше запитання – чому так пізно взялися за організацію вступної кампанії? Її правила мають бути відомі школярам і вчителям заздалегідь, а не за пів року до іспитів. Пізно зареєстрували свої проекти і уряд, і народні обранці. Врешті, відповідно до закону «Про вищу освіту», Умови прийому до вишів мали бути оприлюднені ще до 15 жовтня.

І друге запитання – чому найдрібніші деталі проведення тестування потрібно прописувати в законі? Це не залишає можливостей для гнучких рішень, що є

життєво важливим у воєнний час. Найменшу зміну в проведенні НМТ доведеться голосувати в парламенті як правку до закону, а значить знову проходити весь довгий ланцюжок розгляду та обговорень.

Наталія Піпа зазначає: *«Детально прописувати перелік предметів для тестування та інші нюанси – це не є порушенням, але дійсно, подібні речі практикуються в законодавчій діяльності не часто. Однак в даній ситуації народні депутати мають своє бачення того, як має проходити НМТ, і воно де в чому не співпадає з тим, як це бачить уряд. Тому ми зареєстрували альтернативний законопроект, у якому прописали важливі речі. Загальна ідея вже є, а щодо деталей і нюансів – ми зможемо їх змінити до другого читання, якщо буде така потреба. На мою думку, головні дискусії мають відбутися навколо того, які навчальні предмети є обов'язковими, а які – на вибір, і скільки екзаменів мають складати абітурієнти».*

Уроки минулого й виклики майбутнього

Коли ми міркуємо про те, як провести національний мультитест 2023 року, не зайвим було б також вивчити досвід минулого року – які були проблеми, що варто змінити? В Українському центрі оцінювання якості освіти чітко назвали ці проблеми у звіті про результати минулорічного тестування.

Перша проблема – мала кількість предметів, з яких проводився НМТ. Експерти УЦОЯО вважають, що такий підхід негативно впливає і на якість освітнього процесу, і на якість відбору майбутніх студентів. Є шанс, що нинішнього року ця проблема буде частково вирішена.

Але друга проблема поки що залишилася – це відсутність завдань відкритого типу, тобто таких, де треба висловити свою думку, а не поставити хрестик навпроти правильної відповіді. Це неможливо було зробити на НМТ минулого року, оскільки відповіді на завдання відкритого типу потребують більше часу перебування в пункті тестування, більших можливостей електронної платформи, на якій проходить тестування, та фінансових і людських можливостей для перевірки завдань і створення потужного програмного забезпечення. От де важлива тема для дискусій і уваги народних обранців.

Заступниця директора УЦОЯО Тетяна Вакуленко наголошує: *«УЦОЯО готовий зреалізувати будь-який з названих варіантів, однак нам потрібно вже зараз знати, якою буде модель тестувань. Адже ми маємо встигнути відповідним чином змінити програмне забезпечення для реєстрації, розробити тестові форми, адаптувати програмне забезпечення для тестування. Зараз спливає дорогоцінний час для підготовки до оцінювання. Ми, звичайно, уже давно працюємо над тестуваннями для вступу у 2023 році, але модель оцінювання посутньо вплине на те, що нам потрібно ще зробити».*

Ну що ж, чекатимемо рішення парламенту. А поки його немає, раджу абітурієнтам не чекати ухвалення законів і звернути увагу на перелік навчальних предметів для НМТ.

Оксана Онищенко, оглядачка з питань освіти, для Освіта.іа.